

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Järjestö

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Varainhankinnan tila on eri järjestöissä varsin erilainen. Osalla järjestöissä on suuria, pelkästään varainhankintaan keskittyviä yksiköitä, kun taas suurella osalla järjestöistä ei ole lainkaan erikseen palkattua henkilökuntaa varainhankintaan tai henkilöresurssi on varsin pieni. Jos ajatellaan valtakunnallisia sosiaali- ja terveysjärjestöjä, niin puolet kaikesta varainhankinnasta keskittyy kolmelle järjestölle (Järjestöbarometri 2022). Näyttää myös siltä, että keskittyminen jatkuu, jolloin harvat järjestöt saavat suurimman osan lahjoitettavista varoista.

Onnistunut varainhankinta vaatii paljon resursseja ja riskien ottamista. Mikäli järjestöllä ei ole ennestään varallisuutta tai mahdollisuuksia ottaa taloudellisia riskejä, ei varainhankinta voi muodostaa järjestölle varteenotettavaa tulolähdettä.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

Valtionavustuslaissa oletetaan, että avustettavalla järjestöllä on omavastuuosuus tuettavasta toiminnasta. Tämän omavastuuosuuden järjestöt joutuvat kattamaan joko lahjoitusvaroilla tai käyttämällä järjestön pankkitilillä olevia varoja.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen osalta tästä on poikettu, jolloin valtionavustus voi kattaa toiminnasta tai hankkeesta aiheutuvien kokonaiskustannusten täyden määrän. On tärkeää, että tämä säilyy, koska monella alan järjestöllä ei ole sellaisia lahjoitusvaroja tai tilivaroja, joilla omavastuuosuudet

voitaisiin kattaa. Pitää myös huomioida se, ettei esimerkiksi kaikki varallisuus todellisuudessa ole käytettävissä omavastuuosuuksiin.

Nykyisellään oma varainhankinta leikkaa avustuksia. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että tarkoitus olisi kannustaa järjestöjä kehittämään omaa varainhankintaa.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

Varainhankinta vaatii monelta järjestöltä sellaista riskinottoa, joka ei ole järjestölle mahdollista. Mikäli olisi mahdollista käyttää valtionavustuksia varainhankinnan kehittämiseen, se voisi johtaa siihen, että järjestöillä olisi mahdollisuus saada enemmän lahjoitusvaroja.

Raportissa kiinnitetään huomiota siihen, että valtionavustustoiminnan valvonnan kustannukset lisääntyisivät tämänkaltaisen avustusmahdollisuuden myötä. Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen näkökulmasta tämänkaltaisen hankkeen raportointi onnistuisi nykyisen raportoinnin puitteissa ilman, että valvonnasta syntyisi lisäkustannuksia.

4. Minkälaisia vaikutuksia arviot käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

Järjestöjen yhdenvertaisuutta lisäisi se, että hyväksyttävät kustannukset määriteltäisiin yhdenmukaisesti. Tässä pitää kuitenkin ottaa huomioon se, että toimialat ja toiminnot eroavat toisistaan ja virheellinen määrittely voi johtaa ongelmiin. Kohtuullisten palkkakustannusten määrittely voidaan nähdä myös hyvänä asiana, tämä lisää tasa-arvoa järjestöjen kesken.

Raportissa todetaan: "Omavastuuosuus on yksi keino parantaa valtionavustuksilla avustettavien hankkeiden laatua ja lisätä sitoutumista." Mitään perustelua tälle näkemykselle ei raportissa esitetä, eikä tästä ymmärtääksemme ole tutkimusnäyttöä. On vaikea ymmärtää, miten esimerkiksi mielenterveyskuntoutujaa tukeva työntekijä olisi työhönsä vähemmän sitoutunut, jos hänen hankkeessaan ei ole omavastuuosuutta.

Se, että toiminnassa saatuja tuloja ei vähennettäisi hyväksyttävistä kustannuksista, nähdään hyvänä asiana.

Varallisuuden arviointi voidaan nähdä myös hyvänä asiana. Tässä täytyy kuitenkin huomioida, että varallisuuteen huomioidaan vain sellaiset varat, jotka ovat todellisuudessa käytettävissä toiminnan rahoittamiseen.

Näkemyksemme mukaan erityisavustus varainhankinnan käynnistämiseen tai kehittämiseen olisi sellainen keino, joka mahdollistaisi järjestöjen varainhankinnan todellisen kehittämisen. Avustus

tulisi suunnata sellaisille järjestöille, joilla ei tällä hetkellä ole resursseja varainhankintaan tai ne resurssit ovat pienet.

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

Politisointi järjestötyöhön suuntautuvien avustusten myöntämisessä näkyy jo esimerkiksi Hyvinvointialueiden päätöksenteossa. Vaarana tulevaisuudessa on, että valtionavustustoimintaa eivät ohjaa väestön ja tukea tarvitsevien tarpeet, vaan päätöset tehdään kulloinkin vallassa olevan hallituskoalition näkemysten mukaan.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

Nykyiselläänkin on vaikea erottaa toisistaan varainhankintaa ja viestintää. Monessa kohtaa vedotaan siihen, että viranomaisten työmäärä lisääntyisi, koska raportointia tulee lisää. Näkemyksemme mukaan kaikki ehdotetut asiat voidaan raportoida ainakin sosiaali- ja terveysalan järjestöjen nykyisen valtionapuraportoinnin kautta.

Valtionavustusten käytön raportoinneissa tulisi sallia myös laadullinen raportointi. On ymmärrettävää, että raportoinnissa keskitytään numerotietoon, mutta laadullinen osio toisi raportin lukijoille enemmän ymmärrystä siitä, mitä raportoitavassa toiminnassa todellisuudessa tapahtuu.

Sutela Arja
Nuorten Ystävät ry - Arja Sutela, pääsihteeri; Lassi Kangasluoma,
järjestösuunnittelija